

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN İNTERNET HABERLERİNDE ÇERÇEVELENMESİ

Bahar AYKAÇ¹

ÖZET

Bu araştırmanın amacı internette okunan haberlerde küresel iklim değişikliğine yönelik haberlerin nasıl çerçvelendiğini inceleyip bunun kamuoyundaki risk algısı ile ilişkisinin nasıl olabileceğini tartışmaktır. Bu amaçla 20-27 Mart 2018 tarihleri arasında Google News sitesinde “küresel ısınma” ve “iklim değişikliği” kodlarıyla aratılan 41 haber incelenmiştir. MAXQDA 18 programı kullanılarak çerçeve ve içerik analizi yapılmıştır. Bunun sonucunda haberlerin felaket beklentisi odaklı olduğu ve daha çok bireysel çözümler ortaya koyduğu gözlenmiştir. Bu kadar büyük felaket beklentilerine (soyların tükenmesi, dünyanın bir kısmının yaşanmaz olması gibi) çözüm olarak da geri dönüştürme, tasarruf gibi bireysel çözümlerin ağırlıklı olarak sunulması da tutarsız bir mesaj iletimine yol açıp ya problemin abartıldığına ya da yetersizlik hissine sebep oluyor olabilir.

Anahtar Kelimeler: küresel ısınma, medya, çerçeveleme, içerik analizi

FRAMING CLIMATE CHANGE NEWS ON INTERNET MEDIA

ABSTRACT

This study aims to identify how online news frame climate change and argue the relations between these frames and risk perception of public. In order to collect data, “climate change” and “global warming” phrases were searched on Google news website between 20-27th of March 2018. 41 news from different websites were identified. The news were analysed by using MAXQDA 18. Results showed that the news use catastrophic future expectations and individual responsibility frame more than the other frames. This situation might lead to confusion, because if the future is that in darkness, how only individual level action prompts as the main solution. Therefore, broader frames can be more helpful to raise public awareness.

Keywords: global warming, media, framing, content analysis

GİRİŞ

Gündelik hayatta kişiler sürekli dil ile iletişim kurarak yaşadıkları dünyaya anlam vermekte ve bu anlamları birbiriyle değiştirmektedirler. Bu oluşan ve değişen anlamlar toplumdaki güç ilişkilerinden, kültürden etkilenip söylemsel olarak güçlenerek yaşanan gerçekliği oluşturmaktadır.

Çevre konusu da bundan bağımsız değildir. İçinde yaşamamıza, duyu organlarımıza hitap etmesine rağmen çevre ile dünya ile kurduğumuz ilişki de belirli bir yönden sosyal olarak inşa edilmektedir. Çünkü çevrenin nasıl bir düzeni olduğu, insanın doğada kendisi dışında var olan canlılarla olan ilişkisi, onlara vereceği anlam da sosyal olarak inşa edilen bir anlamdır.

¹Arş. Gör., Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, b.aykac90@gmail.com

Bu inşanın önemli bir kısmı da medya aracılığı ile olmaktadır (Schudson, 2002). Postmodern dünyada gün içerisinde pek çok bilgiye, habere özellikle medya yoluyla maruz kalıyoruz. Medya teknolojik alanda ya da yeni bilimsel gelişmeler gibi gündelik bilgi alanına yeni giren konularda, onlara anlam vermek için kendisine ihtiyaç duyduğumuz bir sistem (Hannigan, 1995). Çevresel meseleler içerisinde özellikle küreselleşen dünyanın küresel bir krizi olan ve beş duyu ile algılamakta zorlandığımız iklim değişikliği de buna dahil edilebilir. Çünkü hem bilimsel bir bilgidir hem de yağmur, sel, deprem gibi çevresel bir olay olmasına rağmen, onlar gibi algılanmaz. Bilimsel bilginin karmaşıklığı da kişide bunun medyada sunulduğu şekliyle inşa edilmesine yol açmaktadır. Bu da medyada çevresel sorunların sunumunun çalışılmasını önemli bir duruma getirmektedir. Bu alanda ülkeler arasındaki farklılıklar ve medyanın gücü açısından verilebilecek örneklere bakılırsa ozon tabakasındaki delinmenin Amerika Birleşik Devletleri'nde çok önemli bir sorun olarak formüle edilmesi ya da Çernobil Kazası'nın Avrupa ülkelerini nasıl etkilediğinin çok önemli olarak görülmesi sayılabilir. Belki de medyanın gücü, bilimsel bilgi medya yoluyla görünür hale geldiğinde artık bu mesele hiç olmamış gibi bir söylem geliştirilemeyecek olması ve buna göre politika oluşturulamayacak olmasıdır (Dickson, Kays, Law, & Eiteman, 1992; Liberatore, 1997).

Medya ile ilgili sorunlardan biri de medyada gündemin esas olması ve konuların günden güne değişmesidir (Driedger, 2007). Medyada küresel iklim değişikliği ile ilgili çalışmalar da medyanın bu konuyu arada bir gündeme getirip getirmemesi gibi bir durumun varlığına işaret etmiştir (Carvalho & Burgess, 2005). Boykoff'un (2007) yaptığı çalışmalar ise İngiltere'de ve ABD'de küresel iklim değişikliğine yönelik haberlerde düzenli bir artıştan bahsetmektedir. Bu durum bize küresel iklim değişikliği ile ilgili haberlerin dünyanın her yerinde aynı şekilde ve miktarda verilmediğini göstermektedir. ABD medyası ile ilgili dikkat çeken başka bir durum da medyanın küresel iklim değişikliği olmadığını düşünen çok küçük bir azınlığın da fikirlerine yer vererek durumu sanki bu konuda yarı yarıya bir ayırım varmış gibi lanse etmeleridir. Bunun sonucunda halk da bu gerçekliği medyaya göre inşa ettiği için küresel iklim değişikliğini tartışmalı bir durum olarak anlamlandırmaktadır (Nisbet, 2009).

Sampei ve Aoyagi-Usui (2009) tarafından yapılan çalışma 1998-2007 yılları arasında Japonya'da çıkan gazete haberleri ile kamudaki iklim değişikliğine yönelik kaygılar arasındaki bağlantıya bakmıştır. Bunun için gazetelerde "küresel ısınma" ve "iklim değişikliği" ile ilgili kelimeler taratılmış ve bunun kamudaki çevresel kaygı ile korelasyonu incelendiğinde bu tarz haberlerin kısa süreli olarak halkın bu konuyla ilgilenmesini sağladığını göstermiştir. Makaledeki bir diğer ilginç bulgu da küresel ısınma için yapılan kampanyaların küresel ısınma ile ilişkilendirilmeyebileceğidir. Japonya'da enerji harcamayı azaltmayı hedefleyen bir kampanyanın parçası olan COOLBIZ, ceket giyilmemesi, resmi kıyafette esneklik, iş yerlerinde klima kullanımının azaltılması ile ilgili ve böylece küresel ısınmayı azaltmaya yönelik bir kampanya olmasına rağmen halk kampanyayı bilmekte ama küresel ısınma ile olan bağı bilmemektedir. Bu durumda bahsedilen çalışmanın sonuçlarından kampanya ile küresel ısınma arasındaki bağlantı kurulmadan haberlerin aktarıldığı çıkabilir.

Medya ile ilgili bu bilgiler bize medyadaki çerçevelenmenin önemini göstermektedir. Haberlerin nasıl sunulduğu, hangi çerçeve ile aktarıldığı ve o konudaki söylemi ve düşünüş şeklini belirlemekte etkili olmaktadır. Japonya'da halkın küresel ısınma ile COOLBIZ kampanyası arasında bir ilişki kuramaması da çerçeveleme ile ilgili bir sorun olabilir.

Çerçeveleme iletişim çalışmalarında çok kullanılan bir metod olarak karşımıza çıkmış ve Entman (1993) da bu konseptin diğer çalışmalarda kullanılması gerektiğini belirten kişi olmuştur ve psikoloji alanında Kahneman ve ark.'nın (1984) ünlü Asya deneyi çalışması ile bu çalışmalar önem kazanmıştır (Kahneman, Tversky, & Slovic, 1984).

Çerçeveleme bilginin nasıl sunulduğu, nasıl kurulduğu ve belirlendiği, medya takipçileri ile ilgili etkileşime yönelik bir süreçtir (De Vreese, 2005). Özarslan ve Güran (2015) da çerçevelemeyi evin dış iskeletine benzetmiş ve binada çerçeve dışında başka yapılar olsa da çerçevenin şekli belirlediğini söylemiştir. Çerçeveler haberlerde sunulan merkezi ve baskın fikirler olarak da tanımlanmış (Gamson & Modigliani, 1989), Entman (1993) ise bir seçimi öne çıkarmak, daha önemli hale getirmek kısmına vurgu yapmıştır.

Neuman (1992) içerik analizinde haberleri “çerçeveler” ve “olgular içeren bölümler” olarak ikiye ayırmıştır. Böylece haber çerçevelerinin kullanımı kolaylaşmıştır.

Konuya özgü haber çerçeveleri içerik analizine bakarak belirli bir konunun çerçevelenmesine bakılmasıdır ki bu çalışma da buna odaklanmıştır. Genel haber çerçeveleri ise konulardan bağımsız olarak en çok kullanılan çerçevelere işaret etmektedir. Bunlar “çatışma”, “ahlak”, “ekonomik etkiler” ve “insanın rolü” olarak Valkenburg (2000) tarafından sınıflandırılmıştır. Örneğin, küresel ısınmadan bahsederken Çin ve ABD ilişkileri açısından ele almak çatışmaya örnek olarak verilebilir.

Nisbett (2009) ABD basınında küresel ısınmaya yönelik çerçevelerden bahsetmiştir. Bunlardan öne çıkanlar ahlak ve halk sağlığı çerçeveleridir. Ahlak çerçevesi küresel ısınmayı milli gurur/mücadele çerçevesinde yansıtmak anlamına gelirken halk sağlığı çerçevesi de alerjiden, çocuklar ve gençlerin bu durumdan nasıl etkileneceğinden bahsederek küresel ısınmayı anlatmaktadır. Bu çerçeveler küresel iklim değişikliğini kutuplarda olan uzak bir mesele olmaktan çıkarıp daha gündelik ve hayatın içinde bir mesele haline getirmektedir.

Demircan ve ark. (2016) medyanın gündemi belirleme gücünü Türkiye özelinde çalışmıştır. Bu çalışmada Temmuz-Aralık 2016 tarihleri arasında bir medya takip merkezinden çekilen gazete ve dergi haberlerinin analizi yapılmıştır. “İklim” anahtar kelimesi aratılarak yapılan çalışmada 847 gazete ve 1029 dergiye ulaşılmış ve toplamda 1193 haber içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre iklim değişikliğine yönelik haberler en çok ağustos ayında yapılmıştır. Bunu sebepleri de ağustosun sıcaklık artışı, kuraklık, susuzluk, orman yangınları gibi olayların daha çok görüldüğü bir ay olmasıdır. Japonya’daki durumla beraber düşünüldüğünde orada kampanyalar, Türkiye’de ise doğa olayları insanların bu konuyu önemsemelerinde daha belirleyici olmaktadır. Başka bir sonuç da haberlerin neredeyse tamamının iklim değişikliğinin varlığını kabul ettiği ve dünyadaki şüphecilerden bahsetmediğidir. Ayrıca iklim değişikliğini kabul eden haberlerin tamamı iklim değişikliğini olumsuz olarak yansıtmaktadır. Haberler Türkiye’nin hazırlıklı olma durumu ya da enerji azaltımı ile ilgili ülke politikalarından bahsetse de bireysel katılım ve yaşam tarzı ile ilgili bir rapor sunmamıştır. Ayrıca çalışmada iklim değişikliğinin ekonomik ve turistik sonuçlarından bahsedilmiş ama insan sağlığını ya da ölüm-yaşam döngüsünü nasıl etkileyebileceği ile ilgili bilgi verilmemiştir. Medyadaki çelişen haberlere gelince de hem ülkede fosil yakıt kullanımının çok fazla olduğuna yönelik haberler hem de sürdürülebilir enerji kaynaklarından yeterince faydalanıldığına yönelik haberler yapılmıştır.

Cılızoğlu ve Sayımer (2009) tarafından yapılan Türkiye’deki gazetelerin küresel ısınmaya ayırdıkları yeri inceleyen bir diğer araştırmada da 2007 yılının Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında Cumhuriyet, Posta ve Sabah gazetelerindeki haberlere ve köşe yazılarına yönelik içerik analizi yapılmıştır. Bu amaçla gazetede toplam 191 haber, köşe yazısı ve ilan incelenmiştir. Bunların içerikleri çeşitli amaçlarla belirli kategorilere ayrılmış ve buna göre yüzdeleri hesaplanmıştır. Bu kategoriler başta, halkın farkındalık sağlamasında haber kaynağı önemli görüldüğü için kaynak faktörleri (gazetenin kendisi, sivil toplum kuruluşları, siyasal ve toplumsal aktörler, bilim insanları) ve çağrışım faktörleri (yorumsuz, pozitif ve negatif) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Olumlu faktörler de kendi aralarında bilgilendirici, toplumsal belleğe atıf yapma ve geleceğe yönelik projeksiyon gibi alt başlıklara ayrılmıştır.

Olumlu haberlerin küresel ısınmayı kabul edici eğilimde olduğu düşünüldüğünde Türkiye’de medyanın küresel ısınmayı kabul edici bir tavrı olduğu bilgisi ile tutarlıdır.

Bu yapılan çalışmada ise mesele daha derinleştirilerek küresel iklim değişikliğinin nasıl çerçevelendiğine bakılmıştır. Medyada haberlerin sunuluş şeklinin daha derin incelenmesine dayalı bu çalışmada söz konusu çerçevelerin birbirleriyle nasıl bir ilişkide olduğu ve şahsi algıyı nasıl etkileyebileceği tartışılarak ileriki çalışmalar için zemin hazırlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada 20-27 Mart 2018 tarihlerinde Google News sitesinde küresel iklim değişikliği ile ilgili aramalarda ilk çıkan haberlerin analizi yapılmıştır. Bu tarihin seçilmesinin nedeni geçmişteki çalışmaların daha çok yaz mevsiminde yapılmasından dolayı farklı bir zaman dilimi seçilmek istenmesi ve o hafta ülke genelinde ışıkların kapatıldığı bir farkındalık eyleminin yapılmış olmasıdır. Ayrıca günümüzde haberlerin daha çok internetten okunduğu ve gazetelerde bir haber yer alsa bile okunmayabileceği ve okunan haberler üzerinden bir sonuca gidilmesi düşünülerek Google News’in okunma temelli haber sıralama sistemi nedeniyle bu şekilde bir veri toplama yöntemi seçilmiştir. Bu amaçla Google News’e “küresel ısınma” ve “iklim değişikliği” kelimeleri yazılarak, bununla ilgili en çok çıkan haberlere bakılmıştır. Bunun sonucunda birbirini takip eden günlerdeki haberler çıkarılarak 41 habere ulaşılmıştır ve bu haberler tek bir dosya halinde toplanmıştır. Sonuçta, Habertürk’ten 4, Türkiye Gazetesi’nden 1, TRT Haber’den 1, Sputnik News’ten 1, NTV’den 3, Milliyet’ten 3, Euronews’ten 1, Anadolu Ajansı’ndan 3, Timeturk’ten 1, Haberler.com’dan 1, Kıbrıs Postası’ndan 1, Beyaz Gazete’den 1, Tekirdağ Yeni Haber’den 1, Webtekno’dan 2, Birgün’den 1, Hürriyet’ten 8, Amerika’nın Sesi’nden 1, Yeşil Gazete’den 1, Güneydoğu Ekspres’ten 1, Deutsche Welle Türkiye’den 2, İhlas Haber Ajansı’ndan 1, İndigo dergisinden 1, Finans Gündem Gazetesi’nden 1 haber yer almıştır. Tek bir dosya halinde toplanan haberler MAXQDA 18 programına yüklenmiş ve orada satır satır kodlandıktan sonra analiz edilmiştir. Verilerin kodlanmasında genel haber çerçeveleri ve Nisbet’in (2009) ABD medyasında tespit ettiği çerçeveler göz önünde bulundurulmuş ama yine de özgün içeriği kaybetmemek için tümevarımca bir kodlama yapılmıştır.

İçerik analizi yöntemi benimsenen bu çalışmada (Downe-Wamboldt, 1992) gazete haber başlıkları, alıntılar ve haber içerikleri birlikte kodlanmış ve çerçeveleme analizi yapılmıştır. Gazetelerin belirli bir metnin, diyalogun ya da konuşmanın tamamını değil kendilerince sunulması gerektiğini düşündükleri kadarını sundukları düşüncesi (Byrant & Zillman, 1986) sebebiyle alıntılar da diğer verilerle beraber kodlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Küresel iklim değişikliğine yönelik haberler; iklim değişikliğinin nedenlerinden bahsedenler, küresel ısınmayı ahlaki bir çerçeveye oturtanlar, doğadaki düzen değişiminden bahsedenler, canlılara vereceği zararı anlatanlar ve iklim değişikliği ile mücadeleye dikkat çekenler olmak üzere beş başlık altında sınıflandırılabilir (Tablo 1).

Tablo1 Küresel Isınmanın Çerçeveselenmesi

Haberlerle ilgili en çok dikkat çeken kısım, küresel iklim değişikliği ile ilgili kesin bir yargıyla konuşulması, bu konudaki tartışmalardan çok fazla bahsedilmemesidir. Bu anlamda Türk medyasının Amerikan medyasına göre daha farklı bir çerçeve ile haberleri sunduğu söylenebilir. Bunun dışında küresel ısınmanın nedenleri haberlerde çok fazla yer bulmamış, ziyadesiyle doğaya vereceği zarar ve mücadele yöntemleri, özellikle de bireysel sorumluluk alanı kendine yer bulmuştur.

Tablo 2 Küresel Isınma ile İlgili Çerçvelerin Yüzdelerine Göre Oranları

İkinci tablo çerçeveleme dışında olgusal olarak da yer alan haberleri içermiştir. MAXQDA programının hesaplamalarında kare tablodaki kareler büyüdükçe haberlerden bahsetme sıklığı artmaktadır. Buraya kadar haber içeriklerinin temalarının sıklıkları anlatılmıştır. Sonraki bölümde bu haber içeriklerinin çerçevenme biçimleri farklı altbaşlıklarla çerçeveler ve olgusal içerikler birleştirilerek aktarılacaktır.

Küresel Isınmanın Nedenleri

Küresel ısınmanın nedenleri kategorisinde çok az haber olmakla beraber, doğanın içindeki sistemsel döngünün küresel ısınmaya sebebiyet verebileceği haberlerde yer almış, ayrıca sanayinin gelişmesi ve bilinçsizlik gibi insan kaynaklı nedenlere de değinilen çerçevede nedenlere yer verildiğinde genelde şüpheliğin yer almadığını görürüz.

“Örneğin okyanuslardaki gözle görülemeyen algler, dolaylı olarak küresel ısınmaya zemin hazırlayabiliyordu.” [Webteknoloji]

“Sanayinin gelişmesi, çevreye olan duyarlılıktaki düşüş, bilinçsiz olarak çevreyi kirletmemiz sebebiyle son 100 yıl içerisinde dünyadaki hava sıcaklığında 2 derecelik bir artış oldu.” [Hürriyet]

Ahlaki Değer Çerçevesi

Küresel iklim değişikliğinin nedenleri açısından dikkat çekebilecek ama sadece tek bir haberde geçen bir ifade bunu ahlaki bir çerçeveye oturtmaktadır. Burada insanın çevreye zarar verirken bilinçli olduğu ve kendi çıkarları uğruna çevreye zarar verdiği vurgusu çerçevelenmiştir.

“Tabiatın dengesi bozuldu. Elbette bütün suçu teknolojiye atıp biz aradan sıyrılmayız. Çünkü çevre sorunlarının altında insanın bencilliği ve hırsı yatıyor.” [Anadolu Ajansı]

Doğadaki Düzen Değişimi

Küresel iklim değişikliği ile ilgili haberlerde dikkat çeken nokta doğadaki değişimden, özellikle kasırga tarzı doğal afetlerden bahsedilmesidir. Burada özellikle Türkiye’de az görülen hava olaylarına yer verilerek biraz daha trajik bir değişim çerçevelenmekte ve aynı zamanda coğrafi bir ötekileştirme yapılmaktadır.

“Dünya iklim sisteminde değişikliklere neden olan küresel ısınmanın etkileri en yüksek zirvelerden, okyanus derinliklerine, ekvatorun kutuplara kadar dünyanın her yerinde hissediliyor. Küresel ısınmaya bağlı olarak dünyanın bazı bölgelerinde kasırgalar, seller ve taşkınların şiddeti ve sıklığı artarken bazı bölgelerde uzun süreli, şiddetli kuraklıklar ve çölleşme etkili oluyor. Kışın sıcaklıklar artıyor, ilkbahar erken geliyor, sonbahar gecikiyor.” [Milliyet]

“İklim değişikliği tatlı su kaynaklarının azalmasına yol açacak. Daha çeşitli yağış rejimleri, yoğun sağanaklar görülecek. Yüksek enlemler yüzde 40 daha nemli olacak. Güney Avrupa, Akdeniz’in kuzeyi yüzde 30 daha kuraklaşacak.” [Hürriyet]

“Karadeniz gibi şiddetli yağışların artıp sıklaşacağı bölgelerde ise ekinler zarar görecek, yüzey ve yer altı sularının kalitesi bozulacak.” [Hürriyet]

Doğadaki Düzen Değişiminde Oluşacak Yeni Normaller

Küresel iklim değişikliği ile ilgili haberlerin bir kısmı da özellikle sıcaklıktan bahsetmiş ve gelecek senaryoları ortaya koymuştur. Burada az görülen sıcaklıkların artık normalleşeceği ve küresel iklim değişikliğinin nadir yaşanan hava durumlarının artık süreklileşeceği şeklinde bir değişim çerçevesi öne çıkarılmıştır.

“Geçmişte aşırı kabul edilen sıcaklıklar, öncelik bölgeleri için yeni normal olacak.” [Sputnik News]

“(…) 2050 yılından itibaren İstanbul’da hava sıcaklıklarının 45 derecelere ulaşacağını, deniz seviyesinin Kadıköy’de metronun girişini aşacak şekilde yükseleceğini (…)” [Indigo Dergisi]

Canlıların Yaşamını Tehdit Etme

Küresel ısınma ile ilgili haberlerde belki de en çarpıcı olan ve dikkat çeken kısım biyoçeşitliliğin azalacağına vurgu ve özellikle hayvanların bu durumdan nasıl etkileneceğine dair vurgudur. Burada özellikle rakamlar verilerek daha bilimsel ve kesin bir yargı iletilmeye çalışılmıştır. İlginç olan bir nokta, genelde Amazonlar ve Afrika havzasına, yani ekvatora yakın bölgelerin etkilenmesine dikkat çekilmektedir. Burada sorunu Türkiye’den uzakta görme, egzotikleştirme gibi bir çerçeveleme yapıldığı görülebilir.

“‘Öncelik Bölgeleri’ olarak adlandırılan 33 bölgedeki canlı türlerinin yarısını tehdit ediyor.” [Sputnik News]

“Amazonlar, Madagaskar ve diğer risk altındaki biyoçeşitlilik alanlarındaki canlı türlerinin yüzde 25'i ila yüzde 50'sinin bölgesel olarak soyunun tükenmesine neden olabilir.” [Sputnik News]

“‘Çalışmamız, kral penguenlerden yaklaşık yüzde 70'inin, sera gazı emisyonları nedeniyle bu yüzyıl sona ermeden ya yer değiştireceğini ya da ortadan kaybolacağını gösteriyor.’ dedi.” [ntv.com.tr]

“Hayvanların göç dönemleri değişiyor.” [Milliyet]

“Güney Afrika Batı Cape bölgesinde yer alan ve kuraklık görülen Fynbos ise çoğu bu bölgeye özgün canlı türlerinin 3'te 1'ini kaybedebilir.” [Anadolu Ajansı]

“Büyük Set Resifi’nde küresel ısınma nedeniyle neredeyse sadece dişi yeşil kaplumbağalar dünyaya geliyor. Bu durum tüm türün sonunun gelmesine yol açabilir.” [Habetürk]

İnsanları Etkileme

Küresel iklim değişikliği ile ilgili haberler bu durumdan sadece hayvanlar etkilenecekmiş gibi verilse de nadiren insanlar üzerindeki etkilerinden de bahsedilmiş, özellikle göç ve sağlık alanlarında çerçevesiz ele alınmıştır.

“İklim değişikliği 100 milyon insanı yoksul bırakacak.” [Sputnik News]

“Özellikle beslenme alışkanlıkları ve hava durumunun değişmesi, belki küresel ısınma, bilemiyorum ama taş hastalıklarının artışına sebep oluyor.” [Gerçek Gündem]

“İnsanlar iklim değişikliği nedeniyle sıcaklık, nem, deniz seviyesinin yükselmesi ve daha fazla meydana gelmeye başlayan şiddetli hava olaylarında meydana gelen değişikliğe doğrudan maruz kalmakta ve su kalitesinde, yiyecek kalitesinde, ekosistemde, tarımda, endüstride, yerleşim yerlerinde ve ekonomide meydana gelen değişikliklerden ise dolaylı olarak etkilenmektedir.” [Hürriyet]

“İklim değişikliği kadınları daha çok etkiliyor BM'ye göre kuraklık, sel ve sıcak havanın etkileri, kadınların ortalama ömrünü erkeklere göre daha fazla kısaltıyor. Güney Afrikalı kadın aktivist uluslararası iklim koruma politikasındaki cinsiyet adaleti için kampanya yürütüyor.” [dw.com]

Katastrofik Beklenti

Küresel ısınma haberlerinde dikkat çeken önemli çerçevelerden biri, haberlerde korkutucu, endişe verici, beklenmedik durum çerçevesinin çokça ve farklı şekillerde sunulmuş olmasıdır. Bu haberlerde dikkat çeken bir taraf da hem dünya hem Türkiye için de bu tarz içeriklerin üretilmesidir.

“1960’lı yıllarda dünyanın dördüncü en büyük gölü olarak gösterilen Aral’daki su seviyesinin felaket derecede düştüğünden duyduğu üzüntüyü dile getirdi.” [Birgün]

“İşte bu değişikliklere dayanamayan bitki ve hayvan türleri de ya azalıyor ya da tamamen yok oluyor.” [Milliyet]

“(…) biyoçeşitlilik açısından en zengin bölgelerdeki canlı türlerinin yarısının bu yüzyıl sonunda yok olabileceğini ortaya koydu.” [Anadolu Ajansı]

“Bununla beraber, en iyi senaryo altında bile kayda değer ölçekte bir alanda türlerin iklim değişikliğine karşı ayakta durması mümkün olmayacak.” [Timetürk]

“Önümüzde çok kötü senaryolar var. Batı ülkeleri önemli tedbirler alıyor.” [Hürriyet]

Düşünülmesi gereken en önemli alanlardan biri de bu haberlerin yaratacağı etkidir. Bu tarz büyük iddiaların yaratacağı etkiler ya da kulağa nasıl gelebileceği “La Fontaine Masalları” benzetmesi ile örneklendirilmiştir.

“Gözle görülmesi mümkün olmayan bu canlılar, gerçekten de bu kadar büyük sorunlara yol açabilirler mi?” [Birgün]

“La Fontaine'den masallarmış gibi gelen bu uyarılara kulak asan olur mu bilinmez fakat bir başka gezegende nasıl yaşayacağımızın anahtarını bulana kadar buradayız.” [Milliyet]

Mücadele

Bu çerçevede özellikle şehircilik bazında, küresel iklim değişikliği için yapılan çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca en fazla zararı en çok zarar verenin gördüğü ve onların daha çok mücadele etmesi gerektiği alt metnini de görebiliyoruz.

“Trakya Bölgesinde İklim Değişikliği ile Mücadele ve Adaptasyon için Kapasite Artırımı” [Habertürk]

“Trabzon İklim Değişikliği ile Mücadele Ediyor.” [Habertürk]

“Türkiye şehirlerinde iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusunda son 5 yılda bir hareketlenme söz konusu ancak henüz yolun başında bulunuluyor.” [Yeşil Gazete]

Uluslararası İş Birliğinin Gerekliği

Çok az haberin yer aldığı bu çerçevede genel olarak bir araya gelen kuruluşlar ve mücadeleleri genel ve detaylandırılmamış bir çerçeve içinde verilmiştir. Planlar, ekonomik etki, pazarlık gibi alanlara girilmemiştir.

“Paris İklim Anlaşması’nın hedeflerine ulaşılması için Bloomberg’in ‘hırsına ihtiyaçları’ olduğunu kaydeden BM Genel Sekreteri, tüm ülkeleri iklim değişikliğiyle mücadele ve iklim değişikliğinin etkilerine karşı tedbirler almada kararlı çabalar göstermeye davet etti.” [Hürriyet]

“Küresel iklim değişikliği konusu yaklaşık son 40 yıldır, küresel boyutta bilim insanları, çevreci gruplar, sivil toplum örgütleri, politikacılar ve iş adamları arasında tartışılmaktadır. Hükümetler arası İklim Değişikliği Panelleri (IPCC), Kyoto Protokolü, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) bu tartışmaların sonucu ortaya çıkmıştır” [Güneydoğu Ekspres]

Teknolojiyi İklim Değişikliğiyle Mücadele İçin Kullanma

Tek bir haberde görülmüş bir kategori olan teknoloji kategorisi de mücadelenin inovasyon yolu ile nasıl yapılabileceğinden bahsetmektedir. Buna göre bilim sorunu çözenin ana yollarından birisidir.

“İklim değişikliğine ilişkin teknolojik ve bilimsel çözümlerin kıyasında bu tema altında en güncel sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin dönüştürücü doğası odakta olacak. Şehir altyapısı ve dizayn, kurumsal yenilikçilik, ezber bozan teknolojik gelişmelerin masaya yatırılması beklenmekte.” [Yeşil Gazete]

Bireysel Sorumluluk

Çok dikkat çekici bir çerçeve olan kişilerin bireysel eylemleri ile ancak ve ancak bu sorunun karşısında durabileceği fikri gazetelerde geniş yer kaplamaktadır. İnsanların davranışlarını değiştirdiğinde bu sorunların çözüleceği, hiçbir meselenin bizi aşmadığı, dilekçe imzalamanın, atık toplamak için insanlarla bir araya gelmenin teşvik edildiğini görebiliriz.

“Öncelikle atığınızı, özellikle de doğada çözülmesi yüzyıllar süren tek kullanımlık plastik malzeme kullanımını azaltın. (...) İster plajları temizlemek için bir etkinlik düzenleyin, ister etrafınızdaki insanları geri dönüşüm konusunda teşvik edin, isterseniz dünyamızı korumaya yardım etmek için bir dilekçe imzalayın. Dünyaya bağlanın ve onu korumak için bir şeyler yapın.” [TRT Haber]

“Nihayetinde çevre sorunları, insan davranışlarının sonucudur. Bazen iklim değişikliği, küresel ısınma gibi bu büyük sorunların bizi aştığını düşünür, 'hükümetler, büyük şirketler yapsın' deriz. Ama aslında hükümetler, büyük şirketler biziz, hepimiziz.” [Anadolu Ajansı]

“Küresel ısınmayı engellemek için yapmamız gereken şeyleri şu şekilde özetleyebiliriz. Her zamankinden daha sık yürümelii, bisiklet kullanmalı ve toplu taşıma araçlarından daha çok faydalanmaya özen gösterilmeli. Evimizden çıkan çöplerin sadece yarısını geri dönüştürerek karbondioksit tasarrufu sağlamalı.” [Milliyet]

Bireysel sorumluluk ile ilgili dikkat çeken bir durum da Türkiye'deki belediyelerin sorumluluk hissetmediğine yönelik haberdur. O zaman sorumluluk sadece kişilerin atık kullanmasında mı, ABD gibi ülkelerin mi bir şeyler yapması bekleniyor.

“Ankete katılan belediyelerin %65’i iklim değişikliğine ilişkin tedbirler geliştirmeyi kendi sorumluluk alanları arasında görmüyor ve bu alanda sorumluluk talep etmiyor.” [Yesil Gazete]

Farkındalık – Dikkat Çekme

“(…) Dünyadaki çevre problemlerine dikkati çekmek amacıyla 24 Mart’ta ışıklar bir saatliğine söndürülecek.” [Türkiye Gazetesi]

“(…) halkımız somut örnekler vasıtasıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının yararı hakkında bilgi sahibi olacaktır.” [Habertürk]

“(…) eğitimleri küçük yaşta çocuklara verebilirsek, aileler üzerinde daha çok farkındalık yaratmış olacağımızı düşündük. Eğer çocuklarımıza küçük yaşta iklim değişikliğine sebep olabilecek olumsuz faktörleri öğretebilirsek hem büyüklerine hem de ailelerine örnek model olabilirler. Evlerinde iklim değişikliğine sebep olabilecek faktörleri yaptıkları uyarılarla anne ve babalarının vasıtasıyla en aza indirebileceklerdir.” [Hürriyet]

“Böyle bir topluma neyi nasıl anlatacağız? Kısa vadede bir şey yapamayız. Ancak eğitici birkaç kısa film televizyonlarda zorunlu yayın olarak kullanılabilir, o kadar.” [İHA]

Ekonomik Yapı – Sürdürülebilirlik

Enerji ile ilgili haberlerde küresel iklim değişikliği ile beraber kalkınma çerçevesinde olmaktadır. Hem küresel iklim değişikliği ile mücadele etmek hem de başka faydalar sağlamak gibi çoklu bir sunum dikkat çekmektedir. Burada özellik sürdürülebilir enerji kaynaklarının teşvik edildiğini ve bunların arasında Nükleer Enerji’nin yer almadığını ama hidroelektrik santrallerin yer aldığı gözlenmiştir.

“Rüzgar enerjisi, güneş enerjisi, jeotermal enerji ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarını teşvik etmeli.” [Milliyet]

“Projenin amacı; arazi kullanımı ve iklim değişikliği projeksiyonlarını dikkate alarak, bölgesel ve ulusal kalkınma planları ile uyumlu, sürdürülebilir ekonomik gelişmeyi sağlamak için; hızlı nüfus artışı, ticaret ve sanayideki gelişme yanında, iklim değişikliğine karşı arazi ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, tarımsal üretimin devamlılığı ve taşkın risk ve zararlarının minimuma indirilmesi veya yok edilmesi için paydaşların kapasitelerinin artırılmasıdır.” [Tekirdağ Yeni Haber]

“Bol bol ağaç dikilmeli. Rüzgar enerjisi, güneş enerjisi, jeotermal enerji ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarını teşvik etmeli. İsraf yapılmamalıdır.” [Milliyet]

“Adana’nın merkez Yüreğir İlçe Belediye Başkanı Mahmut Çelikcan ‘Yüreğir İlçesi İklim Değişikliğine Hazırlanıyor’ projesi kapsamında Yüreğir Engelli Koordinasyon Merkezi’ne yerleştirilen güneş enerji panellerini gezdi. Demonstrasyon amacıyla kurulan güneş enerjisi üniteleri ile üretilen elektrik enerjisi engelliler merkezinin elektrik ihtiyacını karşılayarak enerjiye olan bağımlılığın azaltılması hedefleniyor.” [Hürriyet]

“Akan suyun gücünden faydalanan HES’lerin, çevre kirliliğine ve sera gazı emisyonuna sebep olmadan, temiz ve yenilenebilir enerji sağladığını aktaran Eroğlu, suyu kontrol edip düzenleyerek sel ve taşkınların önüne geçildiğini ifade etti. Veysel Eroğlu, HES projeleri ile hem enerji üretileceğini hem de nehirlerin akmaya devam edeceğini belirterek, şunları kaydetti: ‘İyi planlanmış çevre ile uyumlu, yeşili ve maviyi buluşturan HES projeleri, enerji ve kalkınmayı da beraberinde getirecektir.’” [Anadolu Ajansı].

TARTIŞMA / SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı belirli bir dönemde Türkiye’de küresel iklim değişikliğine yönelik en çok okunan haberlerin detaylı bir içerik analizi ile nasıl çerçvelendiğini incelemektir.

MAXQDA tablosunda da gösterildiği üzere bulgular haberlerin olgusal bilgi verme ile beraber küresel ısınmanın nedenlerinden, özellikle biyoçeşitlilik için doğuracağı sonuçlardan ve beklenen felaketlerden daha sık bahsedildiğini göstermektedir.

ABD gazeteleri küresel iklim değişikliğini çelişkili ve belirsiz gösterirken (Marisa Dispensa, & Brulle, 2003) Türk gazetelerinde bu durum bir kesinlik içerisinde yer almıştır. Kesinlik çerçevesi diyebileceğimiz bu çerçevede genelde küresel iklim değişikliğinin etkileri ve bununla yapılacak mücadelede bireysel sorumluluğun rolünün başat olduğu söylenebilir.

Küresel iklim değişikliğini bir çevre sorunu olarak daha geniş perspektifte de düşünebiliriz. Çevrenin sosyal olarak inşa edilmesine, doğaya yönelik mitler açısından bakıldığında (Schwarz & Thompson, 1990) gazetelerin çevreyi “hassas” ya da “hırpalanmış” olarak kurduğu ve denge bozulduğu zaman bunun sonuçlarının olacağını belirttikleri görülmüştür. Bu da örneklem içindeki gazetelerde vurgulanan doğayı koruma ve harekete geçilmesi gerekliliği ile uyumaktadır. Çünkü doğa hassastır ve insanların duyarlı olup onu korumasına ihtiyacı vardır. Ayrıca ötekileştirme kuramı çerçevesinde (Joffe, 1999) düşünürsek felaketin coğrafi olarak uzakta görülmesi, kötülüğün uzaklarda başlaması da aslında bir çeşit ötekileştirme pratiği olarak görülebilir. Haberlerde kutuplar yerine daha ziyade Akdeniz havzasının da dahil olduğu ekvator kıyısından bahsedilmiştir. Geçmişte kutuplardan çok bahsedildiği düşünülürse bunun daha yeni ve bizim ülkemize de yakın bir coğrafya olması riskin daha büyük algılanmasına sebebiyet veriyor olabilir.

Küresel iklim değişikliği ile ilgili en dikkat çekici kısımlardan biri de felaket çerçevesi içinde yer alan ve kulağa La Fontene masalı gibi geldiği belirtilen ve kıyamet senaryosu gibi sunulan haberlerdir. Türlerin yüzde doksanının yok olacağından, milyonlarca insanın göç edeceğinden bahsedilmiş bu haberler sürekli bilimsel kaynaklara dayandırılarak inandırıcı olmasına da özen gösterilmiştir denilebilir. Bir haberde de “sizce böyle felaketler olabilir mi” diye sorulmuştur. Bu haberler harekete geçilmesi için bilimin olayları abarttığı şeklinde algılanıyor olabilir. Bu meselenin bir kısmını oluşturmaktadır. Ama verinin içine bakıldığında uluslararası iş birliği, şirketler düzeyi ya da belediyeler gibi kuruluşların sorumluluklarına pek yer verilmemiştir. Bu da medyada çerçevelenerek sunulan şeyin önemsenen kısım olduğu düşünüldüğünde okuyucuların küresel ısınmayı bir neden-sonuç- sorumluluk-çözüm ekseninde düşüncelerinin zorlaştırıldığı söylenebilir. Hatta gazetelerden birinde belediyelerin çok sorumluluk hissetmediği belirtilmiştir. Bu kadar büyük ve felaket içeren sonuçları olan bir durum olarak tasvir edilen küresel iklim değişikliğinin atıkların, bisiklet kullanımı gibi bireysel eylemlerin neredeyse ana çözüm olarak bahsedildiği mücadele söylemleri bireyleri güçsüz hissettirip eylemsiz kalmalarına ya da kendi davranışlarının etkilerini tam ölçekli olarak görememelerine sebep oluyor olabilir. En kötü ihtimalle de felaketin uzakta algılanmasına ya da felaket temalı haberlerin inandırıcı görünmemesine sebebiyet verebilir.

Haberlerin enerjiden bahsettiğinde sürdürülebilir enerjiden bahsetmeleri ama HES’in politik olarak çelişkili durumundan bahsetmemeleri, medya ile ilgili reel bir durum olabilir. Edwards ve Henderson (2000) gazetelerin kar amacı güden özel şirketler olduğunu ve çevre hakkında özellikle özel şirketlerin verdiği zararlardan bahsetmenin kendi patronlarına verebileceği zarardan bahsetmiş ve bu yüzden bu tarz haberlerin yer almamasının bu tarz bir gerekçesi olduğunu ortaya koymuştur. Bu da çevre söyleminin kurulumunda bu ayağın neden eksik olduğunu açıklıyor olabilir. Ayrıca gazetelerin ticari bir boyutlarının olduğu ve daha fazla okunma ve satma kaygılarının olduğunu da göz ardı etmemek gerekmektedir.

Genel olarak gazetede haberlerin bilgilendirmeye yönelik içeriğe çok yer verdiği gözlenmiştir. Ayrıca haberlerin az da olsa çok farklı çerçevelere yer verdiği, az da olsa ahlaki çerçevenin yer aldığını görmekteyiz. Bunun dışında felaket beklentisi çerçevesinin belki de en dikkat çeken çerçeve olduğu ve ilerdeki çerçevelere yönelik algı çalışmalarında odaklanılmasının faydalı olduğu bir çerçeve olduğu açıktır.

Araştırma ile ilgili en önemli kısıtlılık belirli bir zaman diliminde yer alan haberlere yer verildiğinden büyük çıkarımlar yapmanın kolay olmamasıdır. Genelde çerçeveleme çalışmalarında çok fazla habere ulaşmak istendiğinde başlıklar üzerinden analiz yapılmaktadır ama bu çalışmada daha derin analiz yapmak için daha az haber analiz edilmiştir. Farklı çalışmalar farklı mevsimlerde, politik toplantı zamanlarında ve farklı hava olaylarında da analiz yaparak farklı çerçevelerin görülmesini sağlayabilir.

Gelecekteki çalışmalar küresel ısınmada sorumluluk algısının, felaket beklentisi ile ilişkisini derinleştirerek daha kapsamlı bir çalışma ortaya koyabilir. Ayrıca iklim değişikliğinin ahlaki çerçeveye ne kadar oturtulduğu ya da insanlara yönelik etkisinin ne kadar uzak ya da yakın algılandığı da incelenebilir. Ya da bu çerçevelerden bir ya da birkaçı alınarak daha uzun süreli bir zaman çerçevesinde incelenebilir.

KAYNAKLAR

Boykoff, M. T. (2007). From convergence to contention: United States mass media representations of anthropogenic climate change science. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 32(4), 477–489.

Bryant, J., & Zillmann, D. (Eds.). (1986). *Perspectives on media effects*. Lawrence Erlbaum Associates.

Carvalho, A., & Burgess, J. (2005). Cultural circuits of climate change in UK broadsheet newspapers, 1985–2003. *Risk Analysis*, 25(6), 1457–1469.

Cılızoğlu, G. Y., & Sayımer, İ. (2009). Yazılı Basında Risk Algısının Oluşturulma Süreci: Küresel Isınma Örneği. *Marmara İleşim Dergisi*, 15, 7–21.

De Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal & Document Design*, 13(1). Demircan, M., Turan, N., Arabacı, H., Coşkun, M., Türkoğlu, N., & Çiçek, İ. (2016). Gündem Belirleme Modeline Göre Yazılı Basındaki İklim Değişikliği Haber ve Köşe Yazılarının Analizi. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*. Ankara.

Dickson, R. G., Kays, S., Law, S., & Eiteman, M. (1992). Abatement of ethylene by ozone treatments in controlled atmosphere storage of fruits and vegetables. *Presented at the American Society of Agricultural Engineers Meeting*. USA.

Downe-Wamboldt, B. (1992). Content analysis: method, applications, and issues. *Health Care for Women International*, 13(3), 313–321.

Driedger, S. M. (2007). Risk and the media: A comparison of print and televised news stories of a Canadian drinking water risk event. *Risk Analysis*, 27(3), 775–786.

Edwards, D., & Henderson, C. (2000). Can we trust the media on the environment? *Ecologist*, 30(4), 22–25.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37.

Hannigan, J. A. (1995). *Environmental sociology: A social constructionist perspective*. Taylor & Francis US.

Joffe, H. (1999). *Risk and 'the other'*. Cambridge University Press.

Kahneman, D. A., Tversky, A., & Slovic, P. (1984). *Judgment under uncertainty*. Cambridge: Cambridge University Press.

Liberatore, A. (1997). The integration of sustainable development objectives into EU policy-making. In S. Baker, M. Kousis, D. Richardson, & S. Young (Eds.), *The Politics of Sustainable Development* (107-126). Routledge: London.

Marisa Dispensa, J., & Brulle, R. J. (2003). Media's social construction of environmental issues: focus on global warming—a comparative study. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 23(10), 74–105.

Neuman, W. R., Just, M. R. & Crigler, A. N. (1992). *Common knowledge. News and the construction of political meaning*. Chicago: The University of Chicago Press.

Nisbet, M. C. (2009). Communicating climate change: Why frames matter for public engagement. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 51(2), 12–23.

Özarıslan, H., & Güran, M. S. (2015). İletişim araştırmalarında çerçeveleme paradigması: son döneme ait bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 8(4), 32-48.

Sampei, Y., & Aoyagi-Usui, M. (2009). Mass-media coverage, its influence on public awareness of climate-change issues, and implications for Japan's national campaign to reduce greenhouse gas emissions. *Global Environmental Change*, 19(2), 203–212.

Schudson, M. (2002). The news media as political institutions. *Annual Review of Political Science*, 5(1), 249–269.

Schwarz, M., & Thompson, M. (1990). *Divided we stand: re-defining politics, technology and social choice*. University of Pennsylvania Press.